

Vybrané problémy novely Obchodního zákoníku

(stanoviska prof. JUDr. Jana Dědiče, CSc.)

Duben 2001

Novela obchodního zákoníku přinesla řadu významných změn zejména v oblasti práva obchodních společností. Seminář, který na podzim loňského roku uspořádal Institut vzdělávání KA ČR, nastolil řadu otázek, které nebylo možné v rámci vymezeného času zodpovědět. Rada KA ČR proto rozhodla požádat prof. JUDr. J. Dědiče, CSc. o konzultační schůzku, která se uskutečnila koncem loňského roku a na níž byly formou dotazů a odpovědí probrány některé oblasti novely Obchodního zákoníku. Záznam z této konzultace, autorizovaný prof. Dědičem, zveřejňujeme.

Ing. Eva Fišerová
Ing. Irena Pittermannová

Obsah

1. Zpráva o vztazích mezi propojenými osobami	3
2. Přecenění jmění	3
3. Změna právní formy	3
4. Základní kapitál	4
5. Povinnost zveřejňovat výroční zprávu	5
6. Podnik zahraniční osoby	5
7. Společný znalecký posudek	5
8. Pokles hodnoty nepeněžitého vkladu	6
9. Plody a užitky	6
10. Vypořádací podíl	6
11. Zřizovací výdaje	6
12. Rezervní fond	7
13. Den účinnosti zrušení rozhodnutí o zrušení společnosti	7
14. Zveřejnění informace o likvidaci	7
15. Podíl na likvidačním zůstatku	7
16. Obnovení likvidace	8
17. Přezkoumání smlouvy znalcem	8
18. Účetní závěrka před fúzí	8
19. Příplatky na vytvoření vlastního kapitálu	8
20. Usnesení o zvýšení základního kapitálu	8
21. Zvyšování základního kapitálu na základě mezitimní účetní závěrky	8
22. Fúze společnosti s ručením omezeným	9
23. Povinnost snížit základní kapitál	9
24. Okamžik nabytí a prodeje cenných papírů	10
25. Premiová cesta	10
26. Konkurenční nabídka převzetí	10
27. Prokázání snížení základního kapitálu	10
28. Právo na dividendu před fúzí	10
29. Přezkoumání sloučením	11
30. Rozhodnutí o fúzi představenstvem	11
31. Vypořádání s nedohledatelnými akcionáři	11
32. Právo na dorovnění	11

1. ZPRÁVA O VZTAZÍCH MEZI PROPOJENÝMI OSOBAMI

Dotaz

Zpráva o vztazích mezi ovládající a ovládanou osobou a o vztazích mezi ovládanou osobou a ostatními osobami ovládanými stejnou ovládající osobou (dále jen „**propojené osoby**”) - § 66a/9 a ověření auditorem podle § 66a/11

a) Tato zpráva bude poprvé vyhotovena za rok 2000 nebo až za rok 2001?

b) Auditorské postupy jsou založeny na výběru vzorků; v porovnání se zprávou připravenou statutárním orgánem může (ale nemusí) auditor zjistit rozdíly. Dle výkladu prof. Dědiče na semináři KA ČR k novele obchodního zákoníku dne 25. 10. 2000 by měla platit podmínka, že auditor nemůže při ověřování správnosti údajů ve zprávě postupovat jen podle běžných metod auditu. Co znamená tato skutečnost pro praxi auditorů?

Odpověď

Ad a) Domnívám se, což mám podloženo i výsledky podrobných konzultací, že zpráva o vztazích mezi propojenými osobami se sestaví poprvé za rok 2001, byť to zákon výslovně nestanoví. Je tomu tak proto, že zpráva má popisovat, zda byly dodrženy regulace vztahů mezi ovládající a ovládanou osobou, tak jak jsou nově definovány v § 66a. Vzhledem k tomu, že v roce 2000 regulace zmíněných vztahů zákonem stanovená nebyla, pak nemůže platit povinnost vyhotovit uvedenou zprávu za rok 2000. Navíc v roce 2000 bylo ovládnutí definováno jinak než v roce 2001.

Ad b) Chápal jsem to tak, že auditor musí ověřit, zda skutečnosti uvedené ve zprávě mají oporu v účetnictví společnosti. Samozřejmě když při ověření účetní závěrky zjistí skutečnosti, které měly být ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami uvedeny, ale nejsou v ní obsaženy, pak to musí auditor uvést. Neplatí z toho však, že by auditor musel projít všechny účetní doklady. Zároveň je třeba vést v patrnosti právní důsledky, které vyplývají ze stanoviska auditora k ověření zprávy o vztazích mezi propojenými osobami včetně vzniku práva každého společníka požádat soud, aby jmenoval nezávislého znalce v případech, kdy ve zprávě auditora budou uvedeny výhrady nebo se objeví výhrady ve stanovisku dozorčí rady.

Poznámka: Tento problém se konzultoval i ve vztahu k návrhu novely auditorské směrnice č. 3 – Zpráva auditora o ověření účetní závěrky, přičemž prof. Dědič doporučil úpravu navrhovaného znění odst. 48 (srovnej návrh s platným zněním).

2. PŘECENĚNÍ JMĚNÍ

Dotaz

Zákon o účetnictví a Postupy účtování ve znění platném pro rok 2001 zatím neumožňují přeceňování jmění. Zde není

VYBRANÉ PROBLÉMY OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

rozpor s obchodním zákoníkem, neboť ten v § 69/8 stanoví:

a) Vyžaduje-li tento zákon ocenění jmění společnosti posudkem znalce, není to důvodem pro změnu ocenění v účetnictví společnosti, nestanoví-li zvláštní právní předpis něco jiného.

Co se rozumí pod pojmem **zvláštní právní předpis** - musí to být zákon, nebo to může být i Opatření, vyhlášené oznámením o jeho vydání ve Sbírce zákonů, ev. Sdělení ministerstva financí?

b) Jestliže se v účetnictví nepřipustí přecenění při přeměnách společností, jak se bude postupovat v případech, kdy obchodní rejstřík zapíše na návrh příslušných subjektů základní kapitál v návaznosti na ocenění znalcem. V konečném důsledku se jako možné řešení jeví zachycení pohledávky za společníky (jak by se v takovém případě postupovalo u a.s.)?

Odpověď

Ad a) Pro oblast účetnictví má charakter právního předpisu i opatření Ministerstva financí ČR, nikoli však Sdělení.

Ad b) Z hlediska obchodního zákoníku je umožněno přecenění a jeho zápis do obchodního rejstříku. Rozdíl z přecenění nelze promítnout jako pohledávku za společníky s výjimkou případů změny právní formy – viz i dále bod 3.

Poznámka: MF ČR připravuje stanovisko k účtování o přeměnách podle § 69 obchodního zákoníku.

3. ZMĚNA PRÁVNÍ FORMY

Dotaz

Podle § 69d Změna právní formy

- právnická osoba nezaniká, mění se pouze její vnitřní právní poměry;
- roční nebo mezitímní účetní závěrka ke dni zpracování změny právní formy musí být ověřena auditorem, **pokud ověření účetní závěrky auditorem vyžaduje zvláštní právní předpis (odst. 6);**

Z platného znění obchodního zákoníku však není jasné

- proč je společnost povinna sestavit **konečnou** účetní závěrku ke dni předcházejícímu den zápisu změny právní formy a zahajovací rozvahu ke dni tohoto zápisu, a konečná závěrka **musí** být **ověřena auditorem, když se „mění pouze její vnitřní právní poměry“;**
- **proč je ocenění jmění** znalcem **povinné (odst. 8)** pouze v případě, dochází-li ke změně právní formy na společnost s ručením omezeným nebo akciovou společností?

Odpověď

Sestavení konečné účetní závěrky se vyžaduje proto, že

v některých případech se vyžaduje daňové přiznání, a to v závislosti na konkrétních podmínkách změny právní formy. Např. pokud se mění akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným na veřejnou obchodní společnost nebo komanditní společnost, podávává se daňové přiznání. V případech, kdy se daňové přiznání nepodává (např. změna z akciové společnosti na společnost s ručením omezeným nebo opačně), mělo by ministerstvo financí vyřešit metodiku podání daňového přiznání na základě dvou účetních závěrek. Tento problém by měla řešit technická novela obchodního zákoníku tak, že mimořádná účetní závěrka se bude vyžadovat jen při změně právní formy spojené s daňovým přiznáním. V ostatních případech by se místo účetní závěrky a zahajovací rozvahy měla sestavovat pouze mezitímní účetní závěrka.

Dalším důvodem je, ve vymezených případech, požadavek porovnání vlastního a základního kapitálu v zahajovací rozvaze, cituji z § 69d: „Jestliže vlastní kapitál akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným nebo družstva po změně právní formy nedosáhne výše uvedené v zahajovací rozvaze, sestavené ke dni zápisu do obchodního rejstříku, jsou společníci povinni doplnit rozdíl v penězích.” (v zahajovací bilanci bude v takovém případě uvedena pohledávka za společníky). – K tomu se připojil v rámci jednání o návrhu novely obchodního zákoníku argument v tom smyslu, že nelze v daných souvislostech sestavit zahajovací rozvalu, aniž by byla sestavena konečná účetní závěrka.

V souvislosti s otázkami změny právní formy zaznělo i upozornění na informační povinnosti, které stanoví podnikateli povinnost ukládat do sbírky listin, jež je součástí obchodního rejstříku, mimo jiné i účetní závěrky – viz § 27a. Tato povinnost je pod sankcemi podle novely občanského soudního řádu (§ 53; § 200d odst. 5) a trestního zákoníku (§ 125).

Obchodní zákoník vychází ze zásady, že při změně právní formy se nepřeceňuje. Proto jsou stanoveny i dva limity, a sice v § 69d odst. 6 poslední věta: „ Jestliže je výše vlastního kapitálu v účetní závěrce sestavené ke dni zpracování změny právní formy nižší než základní kapitál, který má mít společnost nebo družstvo podle návrhu rozhodnutí o změně právní formy, není změna právní formy přípustná.” Druhý limit vyplývá z ustanovení § 69d odst. 8 poslední věta: „ Výše základního kapitálu společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti nemůže být v takovém případě vyšší, než je částka čistého obchodního majetku vyplývajícího z posudku znalce.”

Ocenění znalcem stanoví obchodní zákoník v zájmu harmonizace s evropskými direktivami, které stanoví, že ocenění čistých aktiv znalcem musí být vždy při vzniku akciové společnosti, bez ohledu na to, zda jde o přeměnu nebo založení anebo zvýšení základního kapitálu.

4. ZÁKLADNÍ KAPITÁL

Dotaz

Vlastní kapitál se zjišťuje z účetnictví (§ 6 odst. 4).

a) mohou existovat i jiné vklady než do základního

kapitálu? U částek, kterými společník přispívá na vytvoření vlastního kapitálu mimo základní kapitál, máme hledat odpověď v § 121 (příplatek mimo základní kapitál)?

b) lze využít příplatek mimo základní kapitál pro účely stanovené na základě rozhodnutí společnosti (valná hromada) - např. na úhradu ztráty, na výplatu dividend ap.?

c) na jaký účel lze použít z rozhodnutí společnosti (valná hromada) emisní ážio?

Dotazy jsou formulovány i ve vztahu k § 58 a § 59.

Odpověď

Ad a) Ano, mohou být i jiné vklady, než vklady do základního kapitálu, protože obchodní zákoník definuje v § 59 vklad jako souhrn peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných hodnot za účelem nabytí nebo zvýšení účasti na společnosti, tzn. vklad jako aktivum, které se v pasivech může členit na vklad do základního kapitálu, emisní ážio a tvorbu rezervního fondu, což vyplývá i z ustanovení § 67 odst. 2 obchodního zákoníku.

Vklad ve smyslu obchodního zákoníku musí mít souvislost se skutečností definovanou v § 59 odst. 1, tj. s nabytím nebo zvýšením účasti společníka na společnosti; tato operace tudíž musí mít souvislost **se zvýšením základního kapitálu**.

Pokud jde o částky, kterými společník přispívá na vytvoření vlastního kapitálu, **mimo základní kapitál**, řeší tyto otázky např. § 121 u společnosti s ručením omezeným. V této souvislosti **se nejedná o vklad, nýbrž o příplatek mimo základní kapitál**; nutno tedy používat pojem „příplatek” i v případě, kdy společník přispívá na tvorbu ostatních kapitálových fondů, ke kterým směřovaly dotazy.

K dotazu, zda lze stejně postupovat v případech „příplatků” v akciové společnosti, je možno konstatovat, že to zákon nezakazuje. **Vyjdeme-li ze zákona, pak co není zakázáno, je dovoleno.**

Ad b) Je třeba důsledně rozlišit účel.

Ztrátu lze z výše zmíněného „příplatku” uhradit. O způsobu úhrady ztráty rozhoduje valná hromada.

Dividendy jsou spojeny se ziskem; nelze tedy v zásadě odpovědět kladně. Obchodní zákoník

ale řeší určité operace v § 178 odst. 2 – viz dále odpověď ad 4 c).

Ad c) I v tomto případě je nutno rozlišit, o jaký účel se jedná.

Ztrátu lze uhradit z emisního ážia. O způsobu úhrady rozhoduje valná hromada.

O **dividendách** platí, co je uvedeno výše. Avšak v § 178 odst. 2 je ustanovení, které umožňuje u akciové společnosti poskytovat plnění na vrub vlastního kapitálu nejen ze zisku, pokud jsou splněny podmínky citovaného ustanovení. Že o poskytnutí tohoto plnění musí rozhodnout valná hromada, vyplývá z § 196 a odst. 4 poslední věty, neboť zmíněné plnění se klasifikuje jako bezúplatný převod majetku na akcionáře.

Vrácení emisního ážia akcionářům z důvodu překapitalizace společnosti je podmíněno rovněž splněním podmínek v § 178 odst. 2 a schválením valné hromady.

5. POVINNOST ZVEŘEJŇOVAT VÝROČNÍ ZPRÁVU

Dotaz

K § 27a/2 - Součástí obchodního rejstříku je sbírka listin obsahující

„c) výroční zprávy, řádné, mimořádné a konsolidované účetní závěrky, pokud nejsou součástí výroční zprávy, a je-li uložena povinnost ověření účetní závěrky, také zprávu auditora o něm, **meziúčetní závěrky**, pokud jejich **sestavení vyžaduje tento zákon**; na listině obsahující **rozvahu** (bilanci) **musí být uvedeny identifikační údaje** osob, které ji podle zákona ověřují.”.

Povinnost sestavovat výroční zprávu je určena v § 21 zákona o účetnictví a týká se účetních jednotek, které mají povinný audit. Malá novela zákona o účetnictví - bez ohledu na znění § 21 - rozšiřuje povinnost **zveřejňovat** výroční zprávu na všechny účetní jednotky, které se zapisují do obchodního rejstříku, tedy i na podnikatele - **fyzické osoby**, kteří se povinně budou od r. 2001 zapisovat, pokud výše čistého obrátu dosáhla nebo překročila 40 mil. Kč za poslední dvě účetní období. Které období pro hodnocení „výše čistého obrátu“ je rozhodující

- a) rok 1999 a 2000 překročený obrát 40 mil. Kč
→ povinnost zápisu v r. 2001, nebo
- b) rok 2001 a 2002 překročený obrát 40 mil. Kč
→ povinnost zápisu v r. 2003?

Odpověď

Novela stanoví povinnost fyzickým osobám zapsat se od 1. ledna do obchodního rejstříku, pokud je splněno kritérium - „výše čistého obrátu dosáhla nebo překročila 40 mil. Kč za poslední dvě účetní období”; nikde však není napsáno, že se nepočítají účetní období, která byla před novelou obchodního zákoníku. Nikdy bych se proto neodvážil klientovi poradit, že se počítají až období let 2001 a 2002 - nezapsání se do obchodníku rejstříku je trestným činem, a jen stěží můžeme předjímat, jak by tento postup vyložily orgány činné v trestním řízení.

Je zde ale jiný problém - může vůbec tato povinnost vzniknout? Novela zde odkazuje na obrát podle zákona o účetnictví (výnosy snížené o daň z přidané hodnoty), ale v jednoduchém účetnictví se výnosy nesledují. Myslím si proto, že fyzické osobě vůbec nemůže vzniknout povinnost nechat se zapsat do obchodního rejstříku.

Ustanovení novely obchodního zákoníku předpokládalo (a proto se to tam vůbec dostalo), že zákon o účetnictví podle svých kritérií určí, kteří podnikatelé povedou podvojný účetnictví (ne podle zápisu v rejstříku, ale podle věcných kritérií). Filozofie obchodního zákoníku byla obrácená, tj. povede-li fyzická osoba podvojný účetnictví

a bude mít tak velký obrát, že splní jednu z podmínek pro vznik povinnosti mít účetní závěrku ověřenu auditorem, je povinna se nechat zapsat do rejstříku - jedná se už o velkého podnikatele.

Poznámka: v Poslanecké sněmovně je připravena tzv. technická novela obchodního zákoníku, která by měla daný problém vyřešit. Navrhovaná úprava:

§ 3 odst. 3 písm. a) zní:

„a) výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosahuje ve dvou po sobě bezprostředně následujících účetních obdobích částky, která u obchodních společností zakládá povinnost ověřit účetní závěrku auditorem podle zvláštního právního předpisu. Přitom prvním účetním obdobím je účetní období roku 2001”.

6. PODNIK ZAHRANIČNÍ OSOBY

Dotaz

K § 27a odst. 3

Jak je naplněn pojem „podnik zahraniční osoby”? Vazba na povinnost uložení veškerých účetních záznamů do sbírky listin v rozsahu, v jakém to požaduje právní řád, kterým se zahraniční osoba řídí, minimálně v rozsahu podle § 27a odst. 2 písm. c .

Odpověď

O podnik zahraniční osoby jde v případě, kdy zahraniční osoba podniká pouze v České republice a nepodniká v zahraničí. Pokud zahraniční osoba podniká v zahraničí i v České republice, pak má v ČR vždy jen organizační složku svého podniku. Takové případy jsou však výjimečné. V současné době není snad v obchodním rejstříku zapsán žádný podnik zahraniční osoby.

7. SPOLEČNÝ ZNALECKÝ POSUDEK

Dotaz

K § 59 odst. 3

Rozumí se pojmem „společný znalecký posudek zpracovaný dvěma znalci” jediný posudek, na kterém se musí oba znalci shodnout, tj. musí existovat shoda na jediné hodnotě nepeněžitěho vkladu? Jaký je postup, když soud jmenuje dva nezávislé znalce, kteří se na hodnotě nepeněžitěho vkladu neshodnou a nebudou schopni společný posudek vypracovat?

Odpověď

Jde o jeden znalecký posudek podepsaný dvěma znalci. Pokud se znalci neshodnou, nebude potvrzena cena

a předmět nebude způsobilý pro vklad do obchodní společnosti. Je možno požádat o jmenování jiných znalců.

8. POKLES HODNOTY NEPENĚŽITÉHO VKLADU

Dotaz

K § 59 odst. 7

Jak se může stát, že v době vzniku společnosti nedosáhne hodnota nepeněžního vkladu částky stanovené při jejím založení, když

- musí být splacen před zápisem základního kapitálu do obchodního rejstříku (§59odst. 2),
- splácí se správcí vkladu (§60),
- správce vkladu vydá písemné potvrzení o splacení (§60odst. 4).

Jak se skutečnosti ve věci poklesu hodnoty zjišťují, resp. prokazují, ať jde o individuální vklad či vklad podniku?

Odpověď

Jedná se o skutečnosti, které nejsou četné, ale stává se, že k nim dochází. Např. zničení nemovitosti v důsledku živelní pohromy, výrazné zhoršení hospodářské situace podniku (vysoká ztráta), který je vkládán. Tehdy jde o skutečnosti, které jsou zřejmé na první pohled, jindy může být prokazování složitější. Prokázání poklesu hodnoty vkladu je nutno podložit znaleckým posudkem ke dni zápisu do obchodního rejstříku, ledaže by mezi společností a společníkem nebylo o výši této částky sporu; na základě znaleckého posudku lze předepsat pohledávku vůči společníkovi a vymáhat ji. Nelze předepsat pohledávku vůči společníkovi na základě rozdílu hodnoty vlastního kapitálu vkládaného podniku ke dni zápisu do obchodního rejstříku a jeho znaleckého ocenění.

9. PLODY A UŽITKY

Dotaz

K § 60 odst. 3

Plody a užitky se účtují jako výnos bezprostředně po vzniku společnosti. Pokud společnost nevznikne, vklady jsou vráceny správcem vkladu i s plody a užitky z nich.

Odpověď

Do okamžiku vzniku společnosti patří vklad včetně plodů a užitků z nich vkladateli. Jestliže společnost vznikne, pak plody a užitky přejdou spolu s vkladem na vzniklou společnost. V opačném případě se plody a užitky vrací s vkladem jejich majitelům.

10. VYPOŘÁDACÍ PODÍL

Dotaz

§ 61 odst. 2

Uhrazuje se vypořádací podíl z vlastního kapitálu, i když společnost nemá jiné zdroje než základní kapitál a zákonnou výši rezervního fondu? (např. záporné ostatní kapitálové fondy, neuhrazená ztráta, ev. snížení základního kapitálu)

Odpověď

To je poměrně komplikovaná záležitost, kterou je nutno řešit v závislosti na formě společnosti. Pokud se jedná o společnost s ručením omezeným, pak se podle mého názoru nemůže vypořádací podíl uhrazovat z vlastního kapitálu. Společnost nabude vlastní obchodní podíl (do aktiv) a zaplatí za něj určité peněžní prostředky (úbytek aktiv). Do vlastního kapitálu se může tato operace promítnout jen v případě, kdyby společnost snížila základní kapitál o částku odpovídající uvolněnému obchodnímu podílu v majetku společnosti.

To je ale jenom jedna z alternativ; druhá alternativa je, že společnost vlastní obchodní podíl prodá. Tato operace se pak, podle mého názoru, projeví výsledkově.

Další problém je, kdy vlastně účtovat na účet „vlastní akcie a obchodní podíly“. Výše vypořádacího podílu se zjišťuje na základě účetní závěrky nebo z ocenění čistého obchodního majetku (připouštějí-li to stanovy). Společnost tedy musí buďto sestavit účetní závěrku, nebo požádat soud, aby jmenoval znalce. Do doby zjištění výše vypořádacího podílu by společnost měla zachytit tuto operaci pouze podrozvahově.

U osobních společností zřejmě nezbude než opravdu účtovat na vrub vlastního kapitálu, protože osobní společnost nenabývá žádné aktivum. Případy, kdy by vzniklo právo na vypořádací podíl u veřejné obchodní společnosti, budou výjimečné. V podstatě to přichází v úvahu, pokud společník do v.o.s. vložil nějaký vklad. V.o.s. musí celý hospodářský výsledek vždycky rozdělit, takže by se vlastně měla vrátit pouze hodnota jeho vkladu.

11. ZŘIZOVACÍ VÝDAJE

Dotaz

Zřizovací výdaje (§ 65a)

a) mohou být předmětem vkladu do vznikající společnosti (i s přihlédnutím k § 59 odst. 3 - Odměnu za zpracování posudku znalce hradí společnost a stanoví se dohodou)?

b) co znamenají slova „...disponibilní zdroje... a nerozdělený zisk minulých období...“ (§ 65a odst. 2)? Z hlediska účetní terminologie disponibilní zdroje zahrnují i nerozdělený zisk minulých období.

Odpověď

Ad a) Zřizovací výdaje nemohou být předmětem vkladu do společnosti - vlastně by se vložila pohledávka za společností na zaplacení zřizovacích výdajů. Podle § 59 odst. 8 však nelze vložit do společnosti pohledávku za společností.

Ad b) Disponibilními zdroji se rozumí všechno, co není z hlediska zákona účelově vázáno, tzn. včetně emisního ážia, ostatních kapitálových fondů, fondů ze zisku, pokud nejsou účelově určeny, i nerozdělený zisk. Nerozdělený zisk je tam v podstatě navíc, to s vámi souhlasím.

12. REZERVNÍ FOND

Dotaz

K § 67 odst. 2

Z novely vyplývá, že do povinné tvorby rezervního fondu se bude zahrnovat i rezervní fond vytvořený při vzniku společnosti?

Odpověď

Ano. Znamená to, že tvorba rezervního fondu ze zisku může být nahrazena tvorbou rezervního fondu při zakládání společnosti nebo při zvyšování základního kapitálu. Tento postup je ošetřen výší (20 % základního kapitálu) a výhradním použitím zákonem stanoveného rezervního fondu v hodnotě dvacetiprocentní výše základního kapitálu na úhradu ztráty. Může tedy dojít k tomu, že od 1. 1. 2001 mohou společnosti použít rezervní fond i pro jiné účely, protože v minulých letech jej dále tvořily ze zisku, přestože rezervní fond byl vytvořen už při zakládání společnosti nebo při zvyšování základního kapitálu.

13. DEN ÚČINNOSTI ZRUŠENÍ ROZHODNUTÍ O ZRUŠENÍ SPOLEČNOSTI

Dotaz

K § 68

Jak se stanoví den účinnosti podle § 68 odst. 8 – vazba na sestavení mezitímní účetní závěrky podle § 68 odst. 9.

Odpověď

Tento den si určí společníci nebo valná hromada společnosti. Znamená to, že pokud společníci nebo valná hromada chtějí zrušit své původní rozhodnutí o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace, stanoví si termín sami (např. 1. ledna, aby se nemusela sestavovat mezitímní

účetní závěrka). Pokud tento den sami v rozhodnutí neurčí, pak se jím stává den, kdy společníci nebo valná hromada rozhodli.

14. ZVEŘEJNĚNÍ INFORMACE O LIKVIDACI

Dotaz

K § 73

Jakým způsobem se má zveřejnit informace o vstupu společnosti do likvidace - v případě, že společnost nemá věřitele nebo má věřitele pouze z řad společníků?

Odpověď

Jakmile je v obchodním zákoníku stanovena povinnost zveřejnění informací, pak se informace musí zveřejnit v Obchodním věstníku.

I v daném případě, kdy věřiteli jsou pouze společníci, je nutno zveřejnit požadované informace v Obchodním věstníku.

Zákon vede v patrnosti ochranu potencionálních neznámých věřitelů, kterým dává možnost přihlásit pohledávku.

15. PODÍL NA LIKVIDAČNÍM ZŮSTATKU

Dotaz

K § 75 odst. 4

O čí pohledávku vůči komu se jedná?

Odpověď

Jde o pohledávku vůči společnosti v likvidaci. Znění § 75 odst. 4 připouští výjimku ve vztahu ke znění odst. 3 téhož paragrafu. V odst. 3 je stanoveno, že lze vyplácet podíl na likvidačním zůstatku v případě, že jsou uspokojeny pohledávky známých věřitelů. Odst. 4 pak stanoví, za jakých podmínek může být likvidační zůstatek vyplacen, i když nejsou splněny podmínky uvedené v odst. 3, tj. pokud není pohledávka vůči likvidované společnosti ještě splatná nebo je veden ve věci přihlášené pohledávky vůči společnosti v likvidaci soudní spor. Výplata podle odst. 4 je však podmíněna poskytnutím dostatečné jistoty věřiteli, že jeho pohledávka bude uspokojena.

V této souvislosti upozorňuji na to, že z ustanovení § 75 odst. 4 vyplývá rozdíl v pojetí pohledávek ve vztahu k likvidované společnosti ve srovnání se společností v konkurzu; při konkurzu se nesplacené pohledávky stávají splatnými ihned. Je to motivováno umožněním ukončení likvidace (nemusí se čekat do lhůty splatnosti u dlouhodobých pohledávek vůči společnosti v likvidaci a peníze se mohou uložit např. u soudu), přičemž je nutný souhlas věřitele.

16. OBNOVENÍ LIKVIDACE

Dotaz

K § 75b

Týká se obnovení likvidace pouze nově zjištěného majetku nebo i nově zjištěných závazků? Pokud se týká i závazků, jaké jsou povinnosti osob, kterým byl původně rozdělen likvidační zůstatek - měly by se podílet na úhradě nově zjištěných závazků?

Odpověď

Pokud se objeví pouze nově zjištěné závazky, tzn. závazky, které nebyly zachyceny v účetnictví likvidované společnosti, společnost se neobnovuje, neboť věřitelé mohou uplatnit pohledávky vůči ručícím společníkům. Zákon stanoví lhůtu, do kdy se mají věřitelé přihlásit. Každý podnikatel (tedy i stát) by měl ve svém vlastním zájmu sledovat Obchodní věstník.

V této souvislosti bych chtěl připomenout, že po novele obchodního zákoníku existuje jednodušší cesta k vymáhání dluhu, než je obnovení likvidace společnosti. Společníci všech společností ručí až do výše podílu na likvidačním zůstatku za dluhy zaniklé společnosti. Seznam společníků, jimž se vyplatil podíl na likvidačním zůstatku, se povinně ukládá do sbírky listin rejstříkového soudu. Věřitel tedy má možnost žalovat přímo tyto společníky.

17. PŘEZKOUMÁNÍ SMLOUVY ZNALCEM

Dotaz

Jaký praktický význam pro převody a nájem podniku má ustanovení § 67a odst. 3 o přezkoumání smlouvy znalcem u společnosti s ručením omezeným (§ 153a odst. 4)?

Odpověď

Povinné přezkoumání smlouvy znaleckým posudkem zákon vyžaduje pouze pro akciové společnosti; akcionáři se však mohou tohoto práv vzdát (viz § 220b odst. 4). U ostatních společností se toto přezkoumání naopak provádí pouze v případě, že o to některý ze společníků požádá.

18. ÚČETNÍ ZÁVĚRKA PŘED FÚZÍ

Dotaz

Ke kterému datu se sestavuje konečná účetní závěrka podle § 92a odst. 2 (fúze veřejných obchodních společností)? Ke dni před rozhodným dnem fúze?

Odpověď

Ano. Datum sestavení konečné účetní závěrky vyplývá z § 220d odst. 3, ve kterém je stanoveno: „Konečná účetní závěrka se sestavuje jako řádná nebo mimořádná účetní závěrka ke dni, který předchází rozhodnému dni fúze. Zahajovací rozvaha se sestavuje k rozhodnému dni fúze.“ Použití tohoto ustanovení i pro veřejné obchodní společnosti vyplývá z ustanovení § 92 odst. 1, kde je mj. uvedeno, že pro fúze v.o.s. se přiměřeně použijí ustanovení „...§ 220d odst. 1 až 4...“.

19. PŘÍPLATKY NA VYTVOŘENÍ VLASTNÍHO KAPITÁLU

Dotaz

Příplatky na vytvoření vlastního kapitálu (§ 121) u společníka zvýší cenu podílu (dlouhodobý finanční majetek). U přijímající společnosti se zvýší ostatní kapitálové fondy?

Odpověď

Ano, souhlasím; příplatky na vytvoření vlastního kapitálu by měly být součástí ostatních kapitálových fondů. Zda příplatek zvýší cenu podílu, bude záviset na předpisech o účetnictví a daňových předpisech.

20. USNESENÍ O ZVÝŠENÍ ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU

Dotaz

§ 143 odst. 3

Platí i u společnosti s ručením omezeným povinnost zápisu tohoto usnesení do obchodního rejstříku obdobně jako u akciových společností?

Odpověď

Nikoli. U společností s ručením omezeným se do obchodního rejstříku nezapisuje usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu, zapisuje se až vlastní zvýšení základního kapitálu.

21. ZVYŠOVÁNÍ ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU NA ZÁKLADĚ MEZITIMNÍ ÚČETNÍ ZÁVĚRKY

Dotaz

K § 144

Proč se v § 144 stanoví, že valná hromada může rozhodnout o zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů vykázaných v řádné, mimořádné nebo **mezeitimní** účetní

závěrce ve vlastním kapitálu společnosti, pokud nejsou podle zákona účelově vázány, když v § 208, na který se mj. § 144 odvolává, je stanoveno, že čistého zisku **nelze použít** při zvyšování základního kapitálu na základě **mezeitímní** účetní závěrky?

Jak vlastně uplatnit § 208 odst. 5 - co to znamená „jakákoliv mezeitímní účetní závěrka“?

Odpověď

Ano, není to zcela přesné. Původní návrh v § 208 zněl, že společnost může použít čistého zisku nebo jiného vlastního zdroje vykázaného ve všech účetních závěrkách. V diskusi však padla námitka, že hospodářský výsledek jen za část období by mohl být spekulativní (např. u společností se sezónními výkyvy). Proto nakonec novela stanoví, že pokud společnost použije jako průkaz pro zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů mezeitímní účetní závěrku, pak „čistého zisku nelze použít“ (§ 208 odst. 1, poslední věta). Čistým ziskem se rozumí hospodářský výsledek v průběhu účetního období.

Ještě k slovům „jakákoliv mezeitímní účetní závěrka“ - obchodní zákoník nedefinuje mezeitímní účetní závěrku. Pokud zákon o účetnictví stanoví, kdy se sestavuje mezeitímní účetní závěrka, pak to bude platit i pro potřeby obchodního zákoníku.

Poznámka: Novela zákona o účetnictví definuje mezeitímní účetní závěrku v § 19 odst. 3 takto:

„(3) V případech, kdy to **vyžadují zvláštní právní předpisy**, mohou účetní jednotky sestavit účetní závěrku v průběhu účetního období i k jinému okamžiku než ke konci rozvahového dne (dále jen „mezeitímní účetní závěrka“). V případech sestavování mezeitímní účetní závěrky účetní jednotky neuzavírají účetní knihy a provádějí inventarizaci jen pro účely vyjádření ocenění podle § 25 odst. 2; ostatní ustanovení tohoto zákona týkající se účetní závěrky platí obdobně.“

22. FÚZE SPOLEČNOSTÍ S RUČENÍM OMEZENÝM

Dotaz

K § 153a odst. 2 a)

Vysvětlíte prosím toto ustanovení, zejména co se rozumí slovy „...výše doplatku nesmí překročit 10 % nových vkladů do základního kapitálu...“. Co je základem pro výpočet 10 %?

Odpověď

Daný problém se týká fúzí společností s ručením omezeným. U společníků zanikajících společností bude muset v 99 procentech vzniknout nový vklad, neboť případů, kdy společnost s ručením omezeným bude mít ve svém majetku svůj obchodní podíl, který by použila k výměně za obchodní podíly zanikajících společností, bude velmi

málo - na rozdíl od akciové společnosti. Lhůta, do kdy musí společnost s ručením omezeným naložit s vlastním obchodním podílem, je šest měsíců, na rozdíl od akciových společností, které vlastní akcie mohou mít až tři roky.

Jde v podstatě o všechny vklady, které přísluší společníkům zanikající společnosti do společnosti nástupnické. Musí být současně provedena změna společenské smlouvy, kde budou zapsáni i noví společníci a jejich vklady (max. 10 % jejich nových vkladů do nástupnické společnosti). Nejedná se o vklady původních společníků, k těm se nepřihlíží; jde o vklady nových společníků.

23. POVINNOST SNÍŽIT ZÁKLADNÍ KAPITÁL

Dotaz

K § 161b odst. 4

Jak je třeba chápat ustanovení § 161b odst. 4, druhá věta: „Společnost je povinna snížit bez zbytečného odkladu základní kapitál i tehdy, vykáže-li v rozvaze vlastní akcie a součet výše základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) přesáhne hodnotu vlastního kapitálu, a to nejméně o částku, která se rovná tomuto rozdílu.“ Předpokládáme, že tomu tak bude vždy, když společnost postupuje v souladu s obchodním zákoníkem, zejména při tvorbě zvláštního rezervního fondu na vlastní akcie.

Poznámka:

Částky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b) jsou:

- upsaná jmenovitá hodnota akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku,
- ta část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům.

Odpověď

Tato věta říká, že společnost je povinna snížit základní kapitál, jestliže vykáže vlastní akcie v rozvaze, a součet základního kapitálu a částek uvedených v § 178 odst. 2 písm. a) a b) (viz výše) přesáhne hodnotu vlastního kapitálu. Pokud společnost vykazuje v rozvaze vlastní akcie, nemůže být vlastní kapitál nižší než základní kapitál s připočtením rezervních fondů. V tomto okamžiku musí snížit vlastní kapitál, a to použitím vlastních akcií v držení společnosti.

Novela zákona dává možnost prodat vlastní akcie do rozvahového dne; pak vůbec nevznikne povinnost vytvořit zvláštní rezervní fond. Existují tudíž dvě možnosti:

- a) držet akcie do rozvahové dne a, pokud má společnost vlastní zdroje, vytvořit rezervní fond,
- b) nemá-li je, je ekonomicky nucena je prodat, pro-

tože jinak by musela ihned přistoupit ke snížení základního kapitálu (poté co sestavila účetní závěrku) - svolat valnou hromadu za účelem snížení základního kapitálu o akcie, na které nevytvořila rezervní fond.

24. OKAMŽIK NABYTÍ A PRODEJE CENNÝCH PAPIRŮ

Dotaz

K § 183a

Definujte okamžik nabytí a prodeje cenných papírů - jedná se o výpis ze Sřediska cenných papírů, resp. fyzické předání u listinných cenných papírů? Od roku 2001 je v postupech účtování (pro investiční a podílové fondy) jinak definován okamžik uskutečnění účetního případu, např. ve vazbě na okamžik uzavření smlouvy.

Odpověď

Nejedná se o výpis, ale okamžik, kdy SCP změnu provedlo, tedy kdy jsou akcie připsány na účet navrhovatele. Z hlediska výkladu § 183a se nic nemění; před uzavřením smlouvy žádné akcie nebyly nabyty.

25. PRÉMIOVÁ CENA

Dotaz

K § 183c odst. 3

Ve třetí větě se jedná o jakéhokoli akcionáře nebo akcionáře, který předkládá povinnou nabídku převzetí („prémiová cena“)?

Odpověď

Pokud jde o prémiovou cenu, jde o akcionáře, který předkládá povinnou nabídku převzetí. Nejde tudíž o cenu, kterou jakýkoliv z akcionářů této společnosti získal, ale o akcionáře, který je povinen učinit povinnou nabídku převzetí, pokud v posledních šesti měsících nabyl akcie za cenu vyšší, než je průměrná cena.

26. KONKURENČNÍ NABÍDKA PŘEVZETÍ

Dotaz

K § 183f odst. 3

Co může navrhovatel původní nabídky udělat s účastnickými cennými papíry, které nabyt na základě původní nabídky převzetí, když není oprávněn prodat účastnické cenné papíry?

Odpověď

Navrhovatel původní nabídky nesmí prodat získané akcie konkurenční nabídkou, ale kdekoliv jinde může tyto akcie prodat.

27. PROKÁZÁNÍ SNÍŽENÍ ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU

Dotaz

K § 216 a) odst. 2

Jak se soudu prokazuje, že je základní kapitál snižován za účelem úhrady ztráty?

Odpověď

Jedině tím, že společnost žádost doloží účetní závěrkou, kde je vykázána ztráta nejméně v takové výši, v jaké společnost hodlá snížit základní kapitál. Pokud jde o budoucí ztráty, mělo by představenstvo řádně zdůvodnit, proč a v jaké výši ztráty očekává. Jedinou změnou v tomto odstavci je, že se již nepožaduje stanovisko auditora. Prokazování budoucích ztrát, např. na základě podnikatelského záměru, je odpovědností představenstva.

28. PRÁVO NA DIVIDENDU PŘED FÚZÍ

Dotaz

K § 220a odst. 3 d)

Co se děje s právem na dividendu za dobu před dnem stanoveným ve smlouvě o fúzi a jaké jsou možnosti jeho uplatnění?

Odpověď

Jde o obdobný případ jako když se emitují nové akcie na zvýšení základního kapitálu. Proto je nutno ve smlouvě o fúzi stanovit, zda akcionáři zanikající společnosti budou participovat na zisku minulých období nástupnické společnosti či nikoli. Např. zanikající společnost končí ztrátou, nástupnická společnost vykazuje nerozdělené zisky minulých období - bude v zájmu akcionářů nástupnické společnosti dělit se o minulé zisky s novými akcionáři?

V této souvislosti musím připomenout, že stejné řešení, jaké použije společnost ve smlouvě o fúzi, musí zrcadlově promítnout i do stanov. Podmínky pro nárok na dividendu musí určovat stanovy. Bylo by velmi nešťastné, pokud by ve stanovách nebyla stejná úprava jako ve smlouvě o fúzi, neboť pro majitele akcie není vůbec důležité, co je ve smlouvě o fúzi. Tento nesoulad by mohl založit odpovědnost členů představenstva a osob,

kteřé tuto fúzi připravovali, za škodu, která tím akcionářům vznikla.

29. PŘEZKOUMÁNÍ SLOUČENÍ

Dotaz

K § 220c odst. 8

Znamená ustanovení tohoto odstavce, že pokud má společnost jediného akcionáře nebo všichni akcionáři zúčastněných společností projevíli souhlas, není nutné provádět přezkoumání sloučení znalcem?

Odpověď

Ano, odpověď na zadanou otázku je správná.

Musím však upozornit, že akcionáři se nikdy nemohou vzdát ocenění jmění. Pokud se při fúzi mají emitovat nové akcie, obchodní zákoník vždy vyžaduje ocenění jmění - nelze totiž emitovat více akcií, než kolik činí čistý obchodní majetek zanikající společnosti. Je proto nutno rozlišit znaleckou zprávu týkající se smlouvy o fúzi podle § 220c (té se akcionáři mohou vzdát) od ocenění jmění posudkem znalce podle § 69a odst. 6. Společnost je povinna nechat ocenit své jmění znalcem a akcionáři se tohoto posudku vzdát nemohou. Toto ustanovení je v novele obchodního zákoníku na ochranu věřitelů, aby se prokázalo, že společnost bude disponovat čistými aktivy nejméně v hodnotě uvedené ve znaleckém posudku.

30. ROZHODNUTÍ O FÚZI PŘEDSTAVENSTVEM

Dotaz

K § 220e odst. 12

Vysvětlíte ustanovení § 220e odst. 12: Kdy může o sloučení rozhodnout namísto valné hromady nástupnické společnosti její představenstvo?

Odpověď

Obchodní zákoník zásadně vyžaduje, aby fúzi schválila valná hromada. Výjimky jsou stanoveny právě v citovaném odstavci. Pokud jde o případy fúze se současným vysokým majetkovým propojením (alespoň 90 %), pak sloučení nemusí schválit valná hromada **mateřské** společnosti a stačí, že o tom rozhodne představenstvo mateřské společnosti. Nicméně akcionáři mateřské společnosti mají právo vyžádat si (podle odstavce 13) svolání valné hromady. Představenstvo tudíž rovnou může svolat valnou hromadu a může se o sloučení rozhodnout na valné hromadě, ale nemusí. Valná hromada zanikající společnosti se konat musí (ochrana minoritních akcionářů).

Představenstvo musí měsíc před svým rozhodnutím v obchodním věstníku publikovat (podle § 220d) návrh

smlouvy o fúzi; zde musí rovněž vyzvat majitele akcií, že budou-li chtít, mohou požádat představenstvo, aby svolalo valnou hromadu ke schválení fúze.

31. VYPOŘÁDÁNÍ S NEDOHLEDATELNÝMI AKCIONÁŘI

Dotaz

K § 220p odst. 4

Při zrušení akciové společnosti s převodem jmění na akcionáře je stanovena povinnost poskytnout minoritním akcionářům vypořádání ve lhůtě dvou měsíců od zápisu převodu jmění do obchodního rejstříku (§ 220p odst. 4). Jak postupovat v případě, kdy minoritní akcionáři nejsou dohledatelní (jsou v zahraničí, není známo místo jejich pobytu apod.)?

Odpověď

V tom případě je nutné příslušnou částku uložit do úřední úschovy. Tady platí obecná úprava občanského zákoníku: je-li věřitel neznámý, nepřítomen, nelze-li zjistit jeho pobyt, může se dlužník zbavit své povinnosti s účinky splnění závazku uložením dlužné částky do úřední úschovy. V účetnictví (po složení příslušné částky do úřední úschovy) závazek zanikne. A potom je na věřiteli, aby si částku z úřední úschovy vyzvedl.

Pokud si věřitel částku v příslušné lhůtě nevyzvedne, soud vydá vyhlášku a stanoví: pokud se do roka věřitel nepřihlásí, pak částka připadne státu. Pokud se ve lhůtách stanovených občanským soudním řádem nikdo nepřihlásí, pak to, co je v soudní úschově, připadá státu. Tento postup se týká jakýchkoli závazků. Jakmile nevím o věřiteli, vždycky se mohu zbavit svého závazku tím, že příslušnou částku uložím do úřední úschovy.

Pokud by akcionář neuložil částku do soudní úschovy, pak po dvou měsících začnou nabíhat úroky z prodlení. Společnost však může ve smlouvě o převzetí stanovit, že vypořádání bude provedeno v hotovosti na základě vyzvednutí příslušné částky vypořádání v pokladně společnosti. V takovém případě bude povinna tuto částku pouze připravit k výplatě a záleží na akcionáři, kdy si peněžní prostředky vyzvedne. Znamená to, že v případě opožděného vyzvednutí hodnoty vypořádání nebude společnost platit úroky z prodlení. V případě závazku vyplatit vypořádání platí obecné promlčecí lhůty dle občanského zákoníku, v daném případě čtyři roky od uplynutí dvoutměsíční lhůty pro výplatu vypořádání.

32. PRÁVO NA DOROVNÁNÍ

Dotaz

Můžete blíže vysvětlit ustanovení § 220k odst. 1?

